

ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการป้องกันอันตรายจากสารเคมี
กำจัดศัตรูพืชของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในจังหวัดสุรินทร์
KNOWLEDGES, ATTITUDES AND BEHAVIOURS IN PREVENTION OF PES-
TICIDE USAGE EFFECT AMONG HEALTH VOLUNTEER, SURIN PROVINCE.

จิรศักดิ์ ศรีสุวรรณวัฒนา*

Abstract

Objective : To study knowledges, attitudes and behaviours in preventive effect from pesticide usage of health in Surin Province.

Design : Survey research

Subjects : Health Volunteers in Surin Province.

Method : Health volunteers were selected to study by multistage random sampling and simple random sampling. The sample size of health volunteer to study is 321. Data collection was conducted between January 5-25, 2000. The statistics that use to describe general characteristic is percentage. Analysis of Variance and Multiple Classification analysis were use to Analyze factors affecting knowledges, attitudes and behaviours.

Resulths : The study reveals that 71.4 percentage of health volunteers have good knowledges. Half of health volunteers have good attitudes, 28.2 percentage of health volunteers have very good attitudes. The study of behaviour shows that 69.2 percentage of health volunteers have good behaviour in advising people how to use pesticide safety and half of volunteers have good behaviours in self protection when use pesticide.

Analysis of Variance was use to study factors affecting knowledge attitude and behaviour. The result reveals that factors affecting knowledges are pesticide information perception; training experience; age and period of being health volunteer.

The factors affecting attitudes are pesticide information perception; age and period of being health volunteer. The factors affecting behaviour in advising people how to use pesticide safety are sex status; knowledge; training experience; being village committee. The factors affecting behaviour in self protection when use pesticides is sex only.

Key words : Knowledges, attitudes, behaviours

*นักวิชาการสาธารณสุข 8 (ด้านส่งเสริมพัฒนา) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของอาสาสมัครสาธารณสุขในจังหวัดสุรินทร์

รูปแบบการวิจัย การวิจัยเชิงสำรวจ

กลุ่มเป้าหมาย อาสาสมัครสาธารณสุขทุกอำเภอในจังหวัดสุรินทร์

วิธีการศึกษา สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้ตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 321 คน ทำการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 5 - 25 มกราคม 2543 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์การผันแปรร่วม ประกอบการวิเคราะห์การจำแนกหมู่

ผลการศึกษา อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ที่ตอบแบบสอบถาม มีความรู้มาก ร้อยละ 71.4 ในด้านทัศนคตินั้น กลุ่มตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่งมีทัศนคติอยู่ในระดับดี รองลงมาคือ ทัศนคติดีมาก ร้อยละ 28.2 สำหรับพฤติกรรมการให้คำแนะนำนั้น ส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.2 มีพฤติกรรมดี พฤติกรรมป้องกันตนเองนั้นประมาณครึ่งหนึ่งมีพฤติกรรมดี การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ โดยการวิเคราะห์การผันแปรร่วม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ การได้รับข่าวสารเรื่องสารเคมีกำจัดศัตรูพืช การเคยผ่านการอบรม อายุ และระยะเวลาที่เป็น อสม. ผลการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง มีสภาพสมรสคู่ และเป็นกรรมการหมู่บ้าน ประสบปัญหาการกำจัดศัตรูพืชมาก และกลุ่มที่เคยผ่านการอบรมเป็นกลุ่มที่มีความรู้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติ จากการวิเคราะห์การผันแปรร่วม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติ ได้แก่ การได้รับข่าวสารเรื่องสารเคมีกำจัดศัตรูพืช อายุ และระยะเวลาที่เป็น อสม. ผลการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ พบว่า กลุ่มเพศชาย สถานภาพสมรสคู่ และไม่เป็นกรรมการหมู่บ้าน ประสบปัญหาการกำจัดศัตรูพืชมาก ไม่เคยผ่านการอบรม เป็นกลุ่มที่มีทัศนคติในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชดีกว่ากลุ่มอื่นๆ การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการให้คำแนะนำ จากการวิเคราะห์การผันแปรร่วม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการให้คำแนะนำในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ได้แก่ การเคยผ่านการอบรม และการเป็นกรรมการหมู่บ้าน ผลการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ พบว่า เพศหญิง สถานภาพสมรสโสด เป็นกรรมการหมู่บ้าน ประสบปัญหาการกำจัดศัตรูพืชมาก และกลุ่มที่เคยผ่านการอบรมเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมในการให้คำแนะนำดีกว่ากลุ่มอื่นๆ การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช จากการวิเคราะห์การผันแปรร่วมพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองมีเพียงปัจจัยเดียวเท่านั้น คือ เพศ ผลการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ พบว่า เพศชาย สถานภาพสมรสโสด ประสบปัญหาการกำจัดศัตรูพืชมาก กลุ่มที่เคยผ่านการอบรมและเป็นกรรมการหมู่บ้าน เป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองดีกว่ากลุ่มอื่นๆ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประชากรของประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีความต้องการปัจจัยต่างๆ ในการยังชีพเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย รวมถึงผลผลิตในการเกษตร เพื่อเป็นอาหารเลี้ยงประชากรในประเทศ แต่พื้นที่ในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรนั้นมีจำนวนจำกัด จึงได้มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอความต้องการการบริโภคของประชาชน สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ก็เป็นเทคโนโลยีชนิดหนึ่งที่ได้นำเข้ามาเพื่อใช้ในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร จากสถิติการนำเข้าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของกองควบคุมโรคพืชและวัสดุการเกษตร (2537) พบว่า ในปี พ.ศ. 2532 มีการนำเข้าสารเคมีกำจัดศัตรูในปริมาณ 26,789 ตัน และในปี พ.ศ. 2536 พบว่า มีการนำเข้าสารเคมีกำจัดศัตรูเพิ่มมากขึ้นถึง 29,182 ตัน จากปริมาณการนำเข้าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชดังกล่าว ทำให้มีฤทธิ์ตกค้างและได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการ ผู้จำหน่าย ผู้ใช้สารเคมีและผู้บริโภคตามมา

ในด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า มีการปนเปื้อนของสารเคมีในน้ำ ดิน และพืชผักที่ใช้บริโภค ซึ่งกองอนามัยสิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุข (2526) ได้ทำการสำรวจแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคต่างๆ จำนวน 27 สาย ในทุกภาคของประเทศไทย พบว่า น้ำที่ได้จากการสำรวจทุก

สายมีสารเคมีกำจัดศัตรูพืชชนิดออร์แกโนคลอรีนละลายอยู่ในปริมาณสูงสุด ที่ตรวจพบมีค่าเกินมาตรฐานของแหล่งน้ำของสหรัฐอเมริกาและเกินค่ามาตรฐานของน้ำดื่มขององค์การอนามัยโลก นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ทำการเก็บผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมและเนื้อสัตว์ ไข่เป็ด ไข่ไก่ และนมสดในเขตกรุงเทพมหานครและภูมิภาคส่งตรวจ พบว่า ไข่เป็ด ไข่ไก่ และไขมันสัตว์พบยาฆ่าแมลงร้อยละ 100 ในนมสดพบยาฆ่าแมลง ร้อยละ 92 และในเนื้อสัตว์พบยาฆ่าแมลง ร้อยละ 86 ในด้านสุขภาพอนามัย จากสถิติรายงานการเฝ้าระวังโรคของกองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข (2537) พบว่า อัตราการป่วยจากการแพ้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 4.5 ต่อแสนประชากรในปี พ.ศ. 2525 และเพิ่มเป็น 6.2 ต่อแสนประชากรในปี พ.ศ. 2536 นอกจากนั้น อัตราป่วยตายจากการแพ้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดยพบว่า ในปี พ.ศ. 2525 มีอัตราป่วยตาย 0.46 ต่อแสนประชากร และเพิ่มเป็น 1.3 ต่อแสนประชากรในปี พ.ศ. 2536

กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพประชาชนและหาแนวทางในการเฝ้าระวังป้องกันโรคต่างๆ และประเทศไทยได้ลงนามในกฎบัตรขององค์การอนามัยโลกเพื่อพัฒนาสุขภาพ โดยมีเป้าหมายให้

ประชาชนมีสุขภาพดีถ้วนหน้าในปี พ.ศ. 2543 โดยใช้หลักการสาธารณสุขมูลฐานเป็นกลวิธีในการดำเนินงาน ซึ่งได้อาศัยกลไกของระบบอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นผู้นำในการพัฒนา โดยมีบทบาทในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ แนะนำเผยแพร่ความรู้ และเป็นผู้ให้บริการสาธารณสุขแก่ชุมชน ดังนั้น อสม. นับว่ามีบทบาทอย่างมากต่อการบรรลุเป้าหมายสุขภาพดีถ้วนหน้า จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีปัญหาเรื่องการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าวในชุมชนก็คือ อสม. ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า อสม. ในจังหวัดสุรินทร์มีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างไร ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงานของ อสม. ในจังหวัดสุรินทร์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการป้องกันการได้รับอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการให้คำแนะนำในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เป็นการศึกษาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในจังหวัดสุรินทร์ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ อสม. ทุกอำเภอ (14 อำเภอ และ 3 กิ่งอำเภอ) ในจังหวัดสุรินทร์ ที่ผ่านการคัดเลือกและขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 15,018 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาทั้งหมด 324 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) ดังนี้

1.1 การสุ่มตำบลและหมู่บ้าน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากอำเภอๆ ละ 1 ตำบล และจากตำบลๆ ละ 9 หมู่บ้าน

1.2 การสุ่มรายชื่อ อสม. โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากหมู่บ้านๆ ละ 2 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม

ถามปลายปิด ซึ่งมีด้วยกัน 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะ
ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 เป็นแบบวัดความรู้เรื่องสาร
เคมีกำจัดศัตรูพืช

ตอนที่ 3 เป็นแบบวัดทัศนคติเรื่องสาร
เคมีกำจัดศัตรูพืช

ตอนที่ 4 เป็นแบบวัดพฤติกรรมเรื่อง
การป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช
ซึ่งประกอบด้วยแบบวัดพฤติกรรมในการให้คำ
แนะนำและแบบวัดพฤติกรรมในการป้องกันตนเอง

3. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม
สำเร็จรูป SPSS/FW วิเคราะห์ดังนี้

1. ลักษณะข้อมูลทั่วไป ความรู้ ทัศนคติ
และพฤติกรรมในการป้องกันอันตรายจากสาร
เคมีกำจัดศัตรูพืช หาค่าโดยใช้ค่าร้อยละ และค่า
เฉลี่ย

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ ทัศนคติ
และพฤติกรรมในการป้องกันอันตรายจากสารเคมี
กำจัดศัตรูพืช หาค่าโดยใช้การวิเคราะห์การ
ผันแปรร่วม ประกอบการวิเคราะห์การจำแนกหมู่

ผลการวิจัย

จากลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
ซึ่งมีทั้งสิ้น 321 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง
คิดเป็นร้อยละ 51.4 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี
คิดเป็นร้อยละ 45.5 มีสถานภาพสมรสคู่มากที่สุด

คิดเป็นร้อยละ 89.7 การศึกษาส่วนใหญ่ระดับ
ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 73.5 ระยะเวลาที่
เป็น อสม. อยู่ระหว่าง 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.4
กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นกรรมการหมู่บ้าน คิด
เป็นร้อยละ 52.3 และมีระยะเวลาในการเป็น
กรรมการหมู่บ้านอยู่ระหว่าง 1-5 ปี คิดเป็น
ร้อยละ 66.7 รายได้ของครอบครัวส่วนใหญ่ต่ำกว่า
35,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 68.2 การมี
พื้นที่ทำกินเป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 89.4
โดยมีพื้นที่ทำกินอยู่ระหว่าง 11-20 ไร่ คิดเป็น
ร้อยละ 42.1 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนามาก
ที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90.3 โดยมีพื้นที่เพาะปลูก
อยู่ระหว่าง 1-20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 77.2

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประสบปัญหา
เรื่องแมลงศัตรูพืชรบกวน คิดเป็นร้อยละ 85.6
และขนาดของปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง คิด
เป็นร้อยละ 61.8 การแก้ไขปัญหาแมลงศัตรูพืช
รบกวน พบว่า ส่วนใหญ่ใช้สารเคมีถึงร้อยละ 80.7
และปริมาณสารเคมีที่ใช้อยู่ระหว่าง 1-5 ลิตร
คิดเป็นร้อยละ 80.7 การเคยผ่านการอบรมเรื่อง
การใช้สารเคมี พบว่า ส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการ
อบรมเลย คิดเป็นร้อยละ 72.2 และมีความ
ต้องการเข้าอบรมถึงร้อยละ 90.3 ส่วนใหญ่เคย
พบเห็นผู้เจ็บป่วยจากการใช้สารเคมี คิดเป็น
ร้อยละ 54.5 แต่ตนเองไม่เคยมีอาการเจ็บป่วย
จากการใช้สารเคมี คิดเป็นร้อยละ 82.5 และแหล่ง
ข้อมูลข่าวสารเรื่องสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ได้รับ
มากที่สุดคือ ทางโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 64.2

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำแนกตามระดับความรู้ในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ระดับความรู้	จำนวน	ร้อยละ
มาก	229	71.4
น้อย	92	28.6

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า อสม. มีความรู้ในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 71.4 และอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 28.6

ตารางที่ 2 จำนวน และร้อยละของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำแนกตามระดับทัศนคติในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ระดับทัศนคติ	จำนวน	ร้อยละ
ดีมาก	90	28.2
ดี	180	56.0
ไม่ดี	51	15.8

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า อสม. มีทัศนคติในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 56.0 และอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 28.2

ตารางที่ 3 จำนวน และร้อยละของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำแนกตามระดับพฤติกรรมในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ระดับพฤติกรรมในการป้องกันอันตราย	จำนวน	ร้อยละ
พฤติกรรมในการป้องกันตนเอง		
ดี	222	69.2
ไม่ดี	99	30.8
พฤติกรรมในการให้คำแนะนำ		
ดี	184	57.4
ไม่ดี	137	47.6

จากตารางที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า อสม. มีการให้คำแนะนำในการป้องกันตนเองในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 69.2 และอยู่ในระดับไม่ดี คิดเป็นร้อยละ 30.8 และ อสม. มีพฤติกรรมในการ

ตารางที่ 4 ผลของการวิเคราะห์การผันแปรร่วมปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ที่มาของการผันแปร	ค่านัยสำคัญของ F	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอย
ตัวแปรผันร่วม		
การได้รับข่าวสาร	0.000*	2.293
อายุ	0.002*	-0.622
ระยะเวลาที่เป็น อสม.	0.007*	1.042
ตัวแปรหลัก		
การเคยผ่านการอบรม	0.036*	0.121

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่มีที่มีผลต่อความรู้ในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การได้รับข่าวสารเรื่องสารเคมีกำจัดศัตรูพืช อายุ ระยะเวลาที่เป็น อสม. และการเคยผ่านการอบรม เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอยของตัวแปรพบว่า การได้รับข่าวสาร ระยะเวลาที่เป็น อสม. และการเคยผ่านการอบรมมีความสัมพันธ์ทางบวก ส่วนอายุมีความสัมพันธ์ทางลบกับความรู้ในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ผลการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 12.773) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง มีสถานภาพสมรสคู่ เป็นกรรมการหมู่บ้าน ประสบปัญหาศัตรูพืชมาก และเคยผ่านการอบรมเป็นกลุ่มที่มีความรู้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปรของความรู้ในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชได้ร้อยละ 88 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเท่ากับ 0.94

ตารางที่ 5 ผลของการวิเคราะห์การผันแปรร่วมปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ที่มาของการผันแปร	ค่านัยสำคัญของ F	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอย
ตัวแปรผันร่วม		
การได้รับข่าวสาร	.046*	-1.018
อายุ	.000*	2.027
ระยะเวลาที่เป็น อสม.	.041*	-2.007

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่มีที่มผลต่อทัศนคติในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การได้รับข่าวสารเรื่องสารเคมีกำจัดศัตรูพืช อายุ และระยะเวลาที่เป็น อสม. เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอยของตัวแปรพบว่า การได้รับข่าวสาร และระยะเวลาที่เป็น อสม. มีความสัมพันธ์ทางลบ ส่วนอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้ในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ผลการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติในการป้องกันอันตรายจาก สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 71.650) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชาย มีสถานภาพสมรสคู่ ไม่เป็นกรรมการหมู่บ้าน ประสบปัญหาศัตรูพืชมาก และไม่เคยผ่านการอบรมเป็นกลุ่มที่มีทัศนคติดีกว่ากลุ่มอื่นๆ โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปรของทัศนคติในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชได้ร้อยละ 53 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเท่ากับ 0.73

ตารางที่ 6 ผลของการวิเคราะห์การผันแปรร่วมปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการให้คำแนะนำในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ที่มาของการผันแปร	ค่านัยสำคัญของ F	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอย
ตัวแปรหลัก		
การเคยผ่านการอบรม	.001*	1.39
การเป็นกรรมการหมู่บ้าน	0.45*	0.58

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่มีที่มีผลต่อพฤติกรรมการให้คำแนะนำในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การเคยผ่านการอบรม และการเป็นกรรมการหมู่บ้าน เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอยของตัวแปร พบว่า การเคยผ่านการอบรมและการเป็นกรรมการหมู่บ้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้ในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ผลการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ปัจจัยที่

มีผลต่อพฤติกรรมการให้คำแนะนำในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 21.044) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง มีสถานภาพสมรสโสด เป็นกรรมการหมู่บ้าน ประสบปัญหาศัตรูพืชมาก และเคยผ่านการอบรมเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการให้คำแนะนำดีกว่ากลุ่มอื่นๆ โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปรของพฤติกรรมการให้คำแนะนำในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชได้ร้อยละ 33 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเท่ากับ 0.57

ตารางที่ 7 ผลของการวิเคราะห์การผันแปรร่วมปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ที่มาของการผันแปร	ค่าสำคัญของ F	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอย
ตัวแปรหลัก		
เพศ	.047*	1.86

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่มีที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ เพศ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอยของตัวแปร พบว่า เพศมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้ในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ผลการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (ค่า

เฉลี่ยรวม เท่ากับ 71.650) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชาย มีสถานภาพสมรสโสด เป็นกรรมการหมู่บ้าน ประสบปัญหาศัตรูพืชมาก และเคยผ่านการอบรมเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายการผันแปรของพฤติกรรมการให้คำแนะนำในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชได้ร้อยละ 6.8 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเท่ากับ 0.26

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการป้องกันอันตรายจากการสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของอาสาสมัครสาธารณสุข ในจังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ อาสาสมัครสาธารณสุขในจังหวัดสุรินทร์ ทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน และการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้ตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 321 คน ทำการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 5-25 มกราคม 2543 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์การผันแปรร่วม ประกอบการวิเคราะห์การจำแนกพหุ

ผลการศึกษาวิจัย อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ที่ตอบแบบสอบถาม มีความรู้มากร้อยละ 71.4 ในด้านทัศนคตินั้น กลุ่มตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่งมีทัศนคติอยู่ในระดับดี รองลงมาคือ ทัศนคติดีมาก ร้อยละ 28.2 สำหรับพฤติกรรม การให้คำแนะนำนั้น ส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.2 มีพฤติกรรมดี พฤติกรรมการป้องกันตนเองนั้น ประมาณครึ่งหนึ่งมีพฤติกรรมดี การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ โดยการวิเคราะห์การผันแปรร่วม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ การได้รับข่าวสาร เรื่องสารเคมีกำจัดศัตรูพืช การเคยผ่านการอบรม อายุ และระยะเวลาที่เป็น อสม. ผลการวิเคราะห์การจำแนกพหุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง มีสภาพสมรสคู่ และเป็นกรรมการหมู่บ้าน ประสบปัญหาการกำจัดศัตรูพืชมาก และกลุ่มที่เคยผ่านการอบรมเป็นกลุ่มที่มีความ

รู้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติ จากการวิเคราะห์การผันแปรร่วม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติ ได้แก่ การได้รับข่าวสาร เรื่องสารเคมีกำจัดศัตรูพืช อายุ และระยะเวลาที่เป็น อสม. ผลการวิเคราะห์การจำแนกพหุ พบว่า กลุ่มเพศชาย สถานภาพสมรสคู่ และไม่เป็นกรรมการหมู่บ้าน ประสบปัญหาการกำจัดศัตรูพืชมาก ไม่เคยผ่านการอบรม เป็นกลุ่มที่มีทัศนคติในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชดีกว่ากลุ่มอื่นๆ การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม การให้คำแนะนำ จากการวิเคราะห์การผันแปรร่วม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม การให้คำแนะนำในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ได้แก่ การเคยผ่านการอบรม และการเป็นกรรมการหมู่บ้าน ผลการวิเคราะห์การจำแนกพหุ พบว่า เพศหญิง สถานภาพสมรสโสด เป็นกรรมการหมู่บ้าน ประสบปัญหาการกำจัดศัตรูพืชมาก และกลุ่มที่เคยผ่านการอบรมเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมในการให้คำแนะนำดีกว่ากลุ่มอื่นๆ การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม การป้องกันตนเองในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช จากการวิเคราะห์การผันแปรร่วม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเอง มีเพียงปัจจัยเดียวเท่านั้น คือ เพศ ผลการวิเคราะห์การจำแนกพหุ พบว่า เพศชาย สถานภาพสมรสโสด ประสบปัญหาการกำจัดศัตรูพืชมาก กลุ่มที่เคยผ่านการอบรม และเป็นกรรมการหมู่บ้าน เป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรม การป้องกันตนเองดีกว่ากลุ่มอื่นๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ คือ กระทรวงสาธารณสุขควรมีการเพิ่มพูนความรู้ให้กับกลุ่ม อสม. โดยการจัดหลักสูตรอบรมเนื่องจากการศึกษาพบว่า การเคยผ่านการอบรมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช นอกจากนี้ จากการตอบแบบสอบถาม พบว่า อสม. ถึงร้อยละ 90.3 ต้องการที่จะได้รับการอบรม และกลุ่มอย่างถึงร้อยละ 72.2 ไม่เคยผ่านการอบรม และความรู้ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อทักษะและพฤติกรรมในการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผศ.ดร.อนุชาติ พวงสาดี อาจารย์คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล นายแพทย์อนันต์ อริยะชัยพาณิชย์ รองอธิบดีกรมควบคุมโรคติดต่อ นายแพทย์นรงค์สันต์ ฝักรกิจ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี นายแพทย์วิชัย ชัดดีวิทยากุล นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะ ขอขอบคุณสาธารณสุขอำเภอ นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกท่านที่ช่วยประสานและเก็บข้อมูล และขอบคุณอาสาสมัครสาธารณสุขที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

1. กองควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. 2537
2. กองระบาดวิทยา, กระทรวงสาธารณสุข. สรุปรายงานการเฝ้าระวังโรคทางระบาดวิทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก. 2537.
3. กองอนามัยสิ่งแวดล้อม, กระทรวงสาธารณสุข. สรุปแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก. 2526.
4. สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2536.
5. Cater V.Good. Dictionary of Education. New York: Mc Graw Hill Company. 1973.
6. D. Kretch and R.S. Crutchfield. Theory and Problems in Social Psychology. New York: Mc Graw Hill Company. 1948.
7. Gordon Allport 'Attitudes' in Sigmund Freud (Ed.). Around book of Social Psychology. Worcester, Mass: Clark University Press. 1935.
8. Harry C. Triandis. Attitude and Attitude Change. New York: John Wiley Sons, Inc. 1971.
9. L.L. Thurstone. 'Attitude can be Measured'. Attitude Theory and Measurement. Edited by Martin Fishbein New York: John Wiley, Inc. 1987.